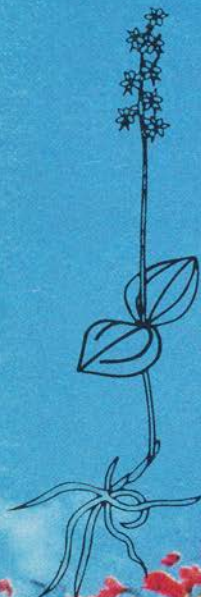

Listéra

1 - 1999

TELEMARK BOTANISKE FORENING

LISTERA - Tidsskrift for Telemark Botaniske Forening (NBF, Telemarks-
avdelingen)

14. årgang, 1999, nummer 1

ADRESSER OG TELEFONER:

TELEMARK BOTANISKE FORENING, Postboks 625, 3904 Porsgrunn
Postgirokonto: 0806 3272788

Kasserer: Torild Wiersdalen, Øvre Lundev. 30, 3940 Heistad
Tlf.: 35 51 20 33

Styremedlem: Charlotte Bakke, Huldrevn. 3, 3928 Porsgrunn
Tlf.: 35 51 27 01

Styremedlem: Esther Broch, Oscarsgt. 53, 3725 Skien
Tlf.: 35 53 05 86

Styremedlem: Målfrid Ergon, Steinringen 47, 3931 Porsgrunn
Tlf.: 35 51 25 16

Styremedlem: Bjørn Erik Halvorsen, Utsikten 4, 3911 Porsgrunn
Tlf.: 35 55 42 57

Varamedlem: Rolf Ergon, Steinringen 47, 3931 Porsgrunn
Tlf.: 35 51 25 16

Flora-atlas: Bjørn Erik Halvorsen, Utsikten 4, 3911 Porsgrunn
Tlf.: 35 55 42 57
Roger Halvorsen, Safirvegen 41, 3931 Porsgrunn
Tlf.: 35 51 25 57

I redaksjonen:

Charlotte Bakke, Priscilla Hansen, Liv Schiemann

Forsidebildet: Harry Andersson, vår cicerone på sommerturen til Skåne, i en valmueeng ved Kåseberga. Bildet er tatt den 27. juni, 1995, av Halvard Kjensmo. Baksidebildet: Stilisert granateple fra: Vedel, H. 1977. *Trær og busker ved Middelhavet*. Oslo.

ISSN: 0801 - 9460

FRA REDAKSJONEN

- *Non scolae sed vitae discimus* -

Hva dette latinske ordtaket har med botanikk å gjøre, det kan dere lese om i artikkelen skrevet på svensk av vår kjære Harry Andersson. I midten av april fikk TBF det triste budskapet om hans bortgang. Vi vet alle at han så begjærlig fram til en ny vår og sommer sammen med sine botanisk interesserte venner. I denne anledningen ønsker jeg å ta vare på et dikt av Nina Lervik (hun er medlem av TBF, og hun har gitt meg tillatelse til å gjengi diktet her):

APRIL

*Enda en vår
skal vi få se,
når alt er smeltet
fra den kalde sne.*

*Det klukker og renner
i bekker små,
snart kommer varmen,
og det blir vår.*

*Jeg går der og trækker
på kvister og blad,
tanker på våren
gjør meg så glad.*

*Blåveis og hvitveis
i sin skjønneste prakt,
titter nå frem
i sin fineste drakt.*

Telemark har - som vel de fleste allerede har observert selv - svært mye å by på med hensyn til plantelivet. Og det er alltid artig å lese om hva medlemmene har funnet på deres turer litt utenom allfarvei og med Dyrings flora fra 1911 i bakhodet. Noen planter er store og lette å få øye på, andre må man vite om for å kunne oppsøke. Ikke bare planter med iøynefallende blomster er interessante, men også representanter fra starrfamilien. "Å skrekk og gru!" vil leseren tenke, men det lønner seg å bli kjent med starrartene. Bruk Lids flora, og sett i gang - utvalget er stort!

Etter å ha lest artikkelen om nyfunnene i Telemark, vil kanskje den ene eller andre føle trang til å dra ut på lignende botaniseringsturer, eller er det kanskje soppene som interesserer mest? Selv om soppartene har blitt plassert i et eget sopprike innenfor den biologiske systematikken, betrakter vi dem fortsatt som planter. Det er en tradisjon vi holder fast ved.

Dere vil finne en artikkel om nytteverdien av planter og en artikkel som går langt tilbake i tiden og forteller om sammenhengen mellom planter og den antikke gudeverden. Vi er glade for Harry Anderssons siste bidrag som han har kalt «*Gudars och Heroers Växter*». Noen svenske ord har han selv oversatt for oss. Noen flere finner dere forklart på slutten av hans artikkel i den lille ordlisten som vi har tilføyet.

Vi kommer til å savne Harrys givende og festlige bidrag. De kom alltid til rett tid og uoppfordret. Listera takker inderlig.

Nå har sommeren kommet, og med den har brennesle (stornesle) dukket opp igjen. Men dessverre blir den ikke hilst velkommen av alle, spesielt ikke hvis den vokser opp på "galt sted" - sett med menneskelige øyne, men på helt "riktig sted" sett fra neslens side. Bli venn med neslen! Du kan lese mer om arten og dens nytteverdi i dette heftet.

Dette er spennende emner alle sammen, vel verdt å beskjeftige seg videre med.

Igjen sier vi takk til alle bidragsytere. Ha en god sommer og nyt dagene og de lyse nettene!

Liv Schiemann.

«Sankt Hans». Akvarell av Th. Kittilsen. Sigdal. 1907
fra Hølaas, O. 1959. Th. Kittilsen, den norske Faun. Oslo

HARRY ANDERSSON 1922 - 1999

Noen ganger kjennes livet tungt.

Det er april. Våren kommer og går. Det gnistrer blått i blåveis den ene dagen med sol og sommerløfter i. Den neste dagen snør det, og vi trøster oss med Bjørnsons strofe «*Jeg velger meg april...*» for liksom å gjøre vårventinga lettere. Atter en gang tinende snø, og vi nynner litt småmuntert på Skjæraasens «*- og blåveisen blømer i gråbleke vårer!*»

Så blåses det ut et lys, - et av de store og funkklende. På et øyeblikk er våren gråere enn en noen gang kunne tenke seg at den kunne bli.

Harry er gått bort!

Tafatt blir en sittende med telefonrøret. Halsen tykner og noe vil ut. Den gode svensken vår er ikke mer! Det blir så ufattelig, så uvirkelig.

Ansiktet, det vennlige og gode, med ivrige, glitrende øyne i glede over å dele noe av sitt med andre stiger tydelig fram i minnet! Klart og levende! Et øyeblikk undres man: Hvordan kan livet ha råd til slikt da?

Mange, mange års minner siger på. Stille leter en fram de mest håndfaste: brev gjennom mange år. Mange og gode brev, fylt av vennlige ord, begeistring og oppmuntringer. Små overraskelser rasler mellom fingrene. «*Bäste broder in Naturaea!*» eller «*Gode vän!*» var hans måte å hilse på. Han behersket den forunderlige kunsten å smile i

På julemøtet 1998. Bildet er tatt av Liv Schiemann.

ord til sine brevvenner. Åpen og likefram i all sin skriftlige form var han, akkurat slik som han var det i sin framferd overfor oss alle når vi møttes toene, eller mange. Små overraskelser i form av en liten pressa bit av tanatimian fra en Nord-Norgetur faller ut fra et ark. Et blad med «dansk ingefær» følges av forklaringen om at i år blomstret to stengler. Eller en torvmose behørig forklart til hjelp for videre studier på egen hånd. Alltid et eller annet uventet og morsomt, en historie, et godord når eget brev noen dager før hadde vært fylt av ens egne hjertesukk. Fulle av positiv oppmuntring og av glede var skrivel-sene. Det ble ikke brev av slikt, for brev er forretningsmessige. Det var

festskriv som ankom fra Kungälv. Hadde en sendt noen ord om egen bekymring, kom svar med muntert formulert trøst, og en kjente seg litt skamfull over å ha tilkjennegitt at man kunne klage over småting. For Harry var begrepet om å tenke positivt en livsstil, langt bortenfor alle flokler. For han var livet for rikt til å ødsles bort med å sette seg ned og klage. Og sint har neppe noen av oss opplevd han. Hans sterkeste lut var å være mildt formanende og så ønske oss vel.

En gang på 1970-tallet, tror jeg det var, ble vi kjent. Navnet dukket opp gjennom en felles venn som gikk bort for noen år siden. Jeg minnes ennå noen tårer i øyekroken hos han den gangen da vår venn brått ble borte. Det er mange blant oss som vet at venner og vennskap var noe dyrt og hellig for han.

Så møttes vi endelig etter mange brev, og veien til alle hjerter i TBF var kort, og livet ble fylt av opplevelser og fellesskap. Snart fartet nye venner blant nordmenn til Kungälv og Bohuslän for å få oppleve hans rike, hans blomsterverden, hvor han tok oss med til sine «smultronställen». Samtidig gav han oss av seg selv, og han gav av glede og begeistring til alle dem som gledet seg sammen med han. Seinest sist høst dro en liten flokk over Strømstad til Kungälv hvor vi lørdag og søndag var i lag, - med opplevelser i kø. Vi dro lykkelige derfra, uvitende om at det for noen

av oss skulle bli siste gangen vi skulle se hverandre. Andre fikk oppleve siste julemøtet med han. Vi har vel heller aldri tenkt tanken at han skulle bli borte noen gang. Han skulle jo alltid være der, - i det gode selskap vi følte at vi tilhørte. Hvordan kan vi i dag få sagt fullt ut at vi savner han?

Når vi nå skal forsøke å komme løs fra den tyngende vissheten om at han er borte, forstå at vi bare skal ha minnene igjen, bøyer vi oss i sorg, i dypt savn. Men en dag, når sorgen slipper taket og engene blomstrer med de gode minnene, skal vi tenke i glede på et menneske med ekte kjærlighet, på den gode svensken. Da vil minnene blinke langs livsstranda som morild, som myriader av små lys som gjør livet fortsatt levende med Harry, med gleden over det store underet vi trivdes sammen i. Noen kaller det kjærligheten til naturen og hverandre. Andre vil kanskje heller kalle det selve livet?

Vi står fattige igjen, men likevel så inderlig rike. Sant er det at vi lærte noe av den gode svensken, noe som kalles godhet. Måtte lærdommen leve i oss lenge sammen med minnet om en fin venn.

Når vi opplever slike tap, smyger det seg alltid inn et eller annet fra en vis mann, noe som er sagt om det gode. Jeg tror jeg har mange med meg når jeg nå minnes Harry med et av den svenske dikteren Dan Anderssons mange vakre dikt.

Roger

TILL KÄRLEKEN

av Dan Andersson

*Det sägs att en helig i tron, en profet
vars röst ljuder långt, som en malm, en cymbal
men som icke vet kärlekens hemlighet,
han hör till de fåvitskes tal.*

*I kärlek den stingande tistel blir skön,
och majregn vattnar förtorkade land,
och en ros kan dofta, en äng bliva grön
mitt i öknens brännande sand.*

*Ty envar profetia och psalm skal förgå
som en fläkt, som en rök på förgängelsens bud
men allt som av kärlek är fyllt skall bestå
och leva og vara som Gud.*

*Västerplana kirke, besøkt av Linné i 1746 og av TBF sammen med Harry i 1997.
Fra: Fries, S., red. 1996. Carl Linnæi Västgöta-resa. Stockholm.*

TAKK HARRY

Nå er det litt over en uke siden budskapet nådde meg om din død, og jeg har nettopp, 23. april, vært i din begravelse i Kungälv, der norske botanikervenner fikk markert sitt farvel på en verdig måte.

Men jeg ønsker likevel å ta et lite tilbakeblikk på den tiden du har vært medlem i TBF. Jeg møtte deg første gang 17. juni 1990 ved en overnatting i Kungälv på vei til ukeskursjonen på Bornholm. Du ventet på oss på motorveibroen over E6 og ledet oss fram til vandrerhjemmet der vi skulle overnatte. Du viste oss rundt på ditt hjemsted og jeg fikk se din meget innholdsrike hage for første gang. Dette var min første sommer i TBF, så derfor kunne jeg ikke kommunisere med deg med vitenskaplige navn den gangen, men ved hjelp av "tolker" fikk jeg forståelsen av at du viste oss slike ting som **murtorskemunn**, *Cymbalaria muralis*, og **orientveronika**, *Veronica persica*.

I 1991 var du sammen med oss på ukesturen i Bøverdalen, og dette var første gang jeg fattet interesse for lav og moser. Spesielt husker jeg at du forklarte mosen som vanndråpene la seg oppå, **kaldnikkemose**, *Pohlia wahlenbergii*. Din pedagogiske måte å legge fram stoffet på var inspirerende. Vi fikk forståelse for din selskaplige åpenhet og godhjertethet, og du fikk føle vår uhytidelighet og folkelige botanikkinteresse, noe som skulle

bringe oss sammen på en rekke ukesturer etterpå.

Våren 1992 dro Anne i gang et mosekurs hos oss, og du ble vår fagkontakt. Vi dro rundt og sanket moser og prøvde etter beste evne å bestemme dem, men ofte måtte prøvene sendes til deg for endelig bestemmelse. Kurset ble avsluttet på en uforglemmelig måte i Kungälv i slutten av april. Det at det øsregnet spilte ingen rolle når man var sammen med deg. Jeg håper fortsatt på å kunne finne **lysmose**, *Schistotega pennata*, i vårt distrikt også.

Senere på sommeren var du med oss på ukesturen i Tønder, og vi utforsket dikene i Sønder-Jylland sammen. Også i september kom vi sammen, denne gang i Kungälv, da vi skulle hente et sett av Mossbergs nyutgitte flora. Du viste oss en rekke spennende ting i løpet av disse dagene, der kanskje **gjøglerblom**, *Mimulus guttatus*, huskes best.

I august 1993 var du sammen med oss på ukesturen til Öland. Igjen fikk vi ta del i din kompetanse og oppleve ditt humør og din forteller glede. Jeg husker hvordan du hygget deg over mengden av blomstrende **pastinakk**, *Pastinaca sativa*, på Borgs ängar, mitt første møte med **skjermgyllen**, *Centaureum erythraea*, og alvaret dekket av **prydblåkoll**, *Prunella grandiflora*, og **aksveronika**, *Veronica spicata*.

I juni 1995 var du botanisk kjentmann på vår ukestur i Österlen.

Du hjalp oss med å finne overnatting i Baskemölla og bidro til en rik botanisk uke. Jeg husker den turen vi tok sammen på strandbakkene ved Vitemölla, hvordan vi søkte etter, og til slutt fant **skogfredløs**, *Lysimachia nemorum*, ved Järstorp, og hvordan du malerisk fortalte om Fritjof Nilsson Piraten i Brösarp.

I juli 1996 var du med oss til Stord. Du satte stor pris på norsk natur. Det var på denne turen jeg første gang ble bekymret for din helse. Du kom deg ut til **havburkna**, *Asplenium marinum*, på Bømlo, men tilbaketuren ble anstrengende. Ellers hadde vi høydepunkter som **hinnebrege**, *Hymenophyllum wilsonii*, og **falkebrege**, *Polystichum aculeatum*. Og for første gang fikk jeg se **dronningmose**, *Hookeria lucens*.

I perioden februar 1996 til august 1997 jobbet jeg i et prosjekt for Hydro i Brussel. Derfor lot det seg ikke gjøre for meg å delta på ukesturen til Västergötland, der du var turleder. Men jeg har fått mange beretninger fra denne uken, der **fjærgras**, *Stipa joannis*, ble et av høydepunktene. Og etter hvert greide jeg da å få tak i den kniplingstråden som du helst ville ha i en butikk i Brussel. Du skulle ha vært med meg i Kniplingsmuséet i Brussel. Belgia er fremfor noe annet kniplingens hjemland.

I juni 1998 var du med oss til Møn i Danmark. Jeg husker hvordan vi koste oss på Klinten, og hvordan du forklarte oss bl.a. **naver-**

lønn, *Acer campestre*. Ellers ble det høydepunkter med både røde og store **skogfruer**, *Cephalanthera rubra* og *C. damasonium*. Uten deg hadde vi vært usikre på om vi virkelig hadde funnet **storjonsokkoll**, *Ajuga genevensis*. Du ønsket å gjenta denne turen for Botaniska Föreningen i Göteborg i år, men dette skulle du ikke få oppleve.

Ellers tok du av og til turen til julemøtene våre der siste sommers ekskursjon er temaet. Og du bidro alltid med et eller annet. Spennende lysbilder og framfor alt spennende planter hadde du bestandig med deg. Julemøtet 1998 skulle bli siste gang jeg fikk se deg i live. Jeg satte også stor pris på å få din illustrerte torvmoseflora. Denne skal jeg benytte flittig i år. Fra før hadde jeg dine utgivelser gjennom Mossornas Vänner.

Jeg må også få takke for at du hjalp meg med å få pene stempler på mine svenske frimerker, og for all øvrig korrespondanse vi har hatt. Jeg har en samling på nesten tretti brev fra deg, hvorav mange med mose-eksemplarer. Jeg skyldte deg alltid brev, for du svarte samme dag som du mottok brevet fra meg. Alle mine «moseproblemer» kom du med svar på.

Jeg har ikke kjent deg i mer enn ni år, men nå føles det som om jeg har kjent deg i store deler av mitt liv. Hva annet kan jeg si enn, «Tusen takk, Harry».

Bjørn Erik

GUDARS OCH HEROERS VÄXTER

Av Harry Andersson

Under antiken förhärskade uppfattningen att gudarna intervenerade i vardagslivets händelser på ett mycket påtagligt sätt. Redskapen, odlingen och icke minst naturen var förmedlade till människorna av högre makter. Dessa makters ande levde vidare i fenomenen och det gällde att visa den rätta vördnaden åt upphovsguden. Knappast någon företeelse i naturen var utan förbindelse med någon högre makt. Luften, vinden, vattnet, jorden, djuren och växterna, ja, allt var besjälade. Med tiden utvecklades en rikt differentierad uppfattning om olika växters anknytning till bestämda gudar och gudinnor.

Det vi i västerlandet numera kallar gudasagor uppfattades av gemene man som beskrivningar av verkliga händelser. I de beskrivna bataljerna mellan onda och goda makter spelar ofta heroerna, hjältarna, en roll som gudarnas ersättare eller företrädare. Ett intimt samband rådde mellan den enskilde guden och heroen, och därför kom växterna att bli tillägnade båda parter. Det blev en trestegshierarki - gudar, heroer och växter.

Naturligt nog kom sädeslagen och vinrankan att oftast figurera i gudasagorna. Bröd och vin var vardagens främsta varor i kosthållat. Sädesodlingens gudinna var Demeter, en urgammal grekisk gudomlighet. Hon var dotter till de äldsta gudafäderna Kronos (tiden)

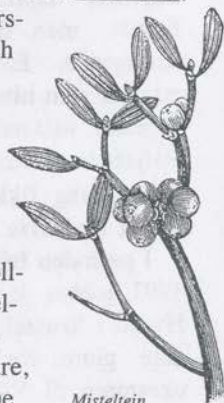
Hvete

Vinranke

och Rea (verkligheten). Demeter hade skänkt mänskligheten sädeslagen och kunskapen om deras odling.

En dotter till Demeter, Persefone, blev symbolen för årsväxtens förnyelse och fullbordan. När säden var mogen fick Persefone tillbringa ett halvt år i underjorden. Hon öppnade porten till dödsriket med en trollstav av **mistel** (misteltein), *Viscum album*. Underjordens härskare, Hades, höll Persefone bunden till sig genom att förmå henne att äta en kärna av **granatäpple**, *Punica granatum*. Gudinnorna Demeter och Persefone avbildas därför med ax, vallmo eller granatäpple. **Vallmon**, *Papaver somniferum*, var sömn gudens, Morfae, attribut (kännetecken). Persefone i förening med Morfae fick naturen att «sova» under vinterhalvåret.

Misteltein

Opiumsvalmue

Hades og Persefone i underverdenen. Relieff i terracotta.

Demeter betraktades som upprätthållare av ett stadgat samhällsskick, god ordning och den kontinuerliga odlingen. Som en motsats figurerade Baccus eller Dionysos, vinets (*Vitis vinifera*) gud. Han representerade festyrans och glammets befrämjare. I hans följe fanns en brokig skara av naturväsen (baccanter, satyrer, silener) som bullrande med flöjter, tamburiner och kastanjetter och i hänförelse drog genom bygden. Dionysos var utrustad med en lång vandringsstav, som var omlindad med murgröna (bergflette), *Hedera helix*, och i toppen försedd med en pinjekotte.

Utöver vinrankan är murgrönan Dionysos symbol. Kransar av murgröna krönte Dionysos och följeslagarnas huvuden, vilket framställs på detaljerade reliefer.

Vanligen utgjordes huvudkransen av en lagerkrans. **Lagern** (laurbær), *Laurus nobilis*, var helgad åt Apollon, solens, ljusets och skaldekunstens gud. En av symbolerna för doktorsgraden

är lagerkransen och därför säges en universitetsdoktor vara laureat, lagerkrönt. Enligt

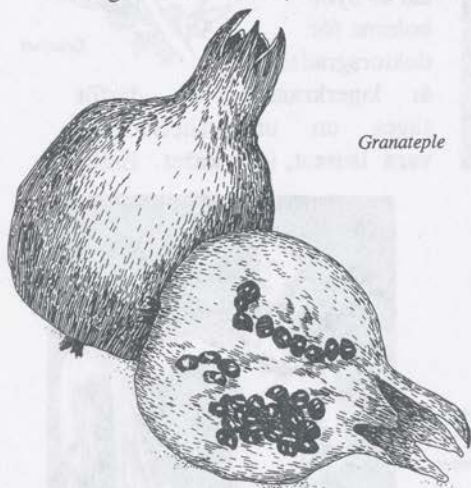

Apollon
fra
Belvedere

sågen hade nymfen Daphne förvandlats till en lagerbuske för att undslippa alltför enträgen och närstående uppvaktning från Apollon. Daphne har också fått låna sitt namn till **tibastsläktet**, *Daphne* sp., (tysbast). Apollon vistades under vintern hos hyperboréerna, ett sagofolk längst upp i norr. Några av skandinavien utpräglade fjällväxter har artnamnet *hyperboreus*, t.ex. **jordanunkeln** (setersoleie), *Ranunculus hyperboreus*.

Det tidigare omtalade granatäppleträdet, eller snarare buskträdet, har i frukten talrika kärnor (frön) omgivna av ett rött, sötsurt fruktkött.

Granateple

Det är förståeligt att trädet blev symbol för fruktsamhet och det var en viktig utsmyckningsdetalj vid giftermål. Granatäppleträdet kom att förbindas inte bara med gudmodern Hera utan också med Afrodite, kärlekens gudinna och med Athena, hemmets beskyddarinna.

Afrodite avbildas också med olika blommor samt ofta med **myrten** (*Myrtus communis*). Enligt sägnen dolde hon sin nakenhet bak en myrtenbuske vid sin tillblivelse ur havet vid Paphos på Cypern. Myrten ingår tillsammans med hårdbladiga och ofta taggiga buskar i det växtsamhälle av buskar som kallas **maccia**. I skydd av dessa buskar har åtskilliga ettåriga örter samt lök- och rotknölförsedda växter en tillflykt undan en utarmande överbetning. För en mansålder sedan kunde en brudkrona bestå av en

Afrodite

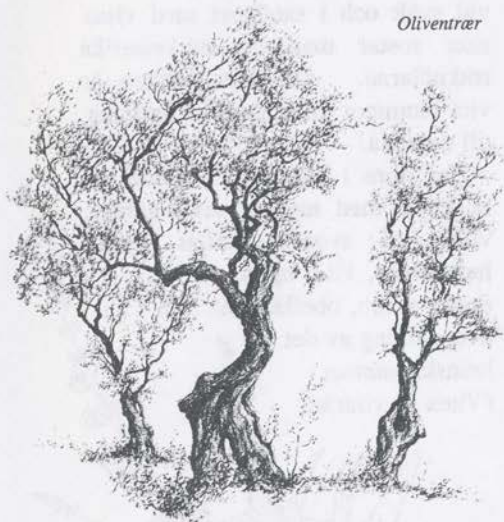
myrtenkrans och därför var myrten förr en vanlig krukväxt. I folkmedicinen har dekokter på myrtenbär utspädda med vin fortfarande användning som magstärkande och renande botemedel i Medelhavsområdet. För den som är lätttroende kan en myrtenkrans skydda mot berusning vid alkoholförtäring.

Möjligen med hänsyftning på berusning avbildas ibland vinrankan tillsammans med en åsna - symboliskt eller ej. Härföraren Pausanias hade observerat att vinstockar, som avbetats av åsnor, gav rikare skörd än icke betade. Iakttagelsen skall ha gett initiativet till den årliga beskärningen av vinplantorna.

En av de äldsta kulturväxterna i Medelhavsområdet är **olivträdet** (*Olea europaea*), som kan bli

mycket långlivat, kanske mer än tusen år. Enligt traditionen begåvades mänskligheten med olivträdet av Athena vid en tävlan med

Oliventrær

havsguden Poseidon. Sedan den tvekampen, som slutade med Athenas seger, har en olivgren varit symbolen för seger och fred. Bibelns duva återvände till Noaks ark med en olivkvist i näbben, när marken åter kunde beträdas.

Oljan från pressade oliver användes under antiken i förförelsesyfte av trånsjuka kvinnor, men den hade en mängd andra användningsområden. Till en början var oljan en dyrbar produkt och hade stor ekonomisk betydelse i utbyteshandeln. När det i bibeln omtalas att Messias' (= den smorde) huvud smordes med olivolja, var det ett uttryck för ett dyrbart beteende, som var förunnat furstar. Den Maria,

Atene

som tvättade Jesu fötter och därefter smorde dem med olja, gjorde sig skyldig till stort slöseri. Efter hand som odlingen av olivträd utökades kom olivolja att användas till många uppgifter, såsom i matlagning, till bränsle i lampor, i medicinska syften och i sen tid som råvara vid tvål-tillverkning.

Bekant är berättelsen om hur halvguden Prometeus stal elden från gudarnas Olympen. Mindre känt är kanske hur man lånade eld i forntiden genom att bära glöd i stjälken av ferula, *Ferula communis*, en skärmpianta. Märgen

glöder mycket länge utan att den hårda yttervävnaden förkolas. Vid Dionysosfester utrustar sig deltagarna med torkade stavar av ferula.

I Medelhavsområdet finns många representanter för irisfamiljen, *Iridaceae*. *Iris* var en medhjälpare till gudarna. Hon förde de dödas själar via regnbågen till den eviga vilan. *Iris germanica*, en allmän trädgårdsväxt, har väldoftande, förgrenade

knölrötter som använts till att smaksätta vin. Den utpressade saften från rötterna lär ha utnyttjats som medel mot osunda dunster.

En liljeväxt, **asfodel**, *Asphodelus aestivus*, figurerar i många, i regel föga smickrande sammanhang. Dödsrikets härskare, Hades, skyddade de osaligas själar på en av-

lägsen äng med asfodeler. Växtens vita blommor luktar illa. Till och med getterna lämnar växten orörd, vilket fått till följd att denna vackra växt har ökat i utbredning. Endast vid svält och i samband med vissa riter rostar man de stärkelserika rotknölarna. Alltsedan antiken är vita blommor en omhuldad hyllning till de döda.

Det finns i Medelhavsområdet ett buskträd med mycket sega grenar, vilket på svenska kallas **kyskhetsträdet**, *Vitex agnus-castus*, (kysk = ren, obefläckad). En översättning av det latinska namnet (*Vitex* = vinträd,

agnus = lamm, castus = kysk) ger ej någon anvisning

om orsaken

till namnet. Det förhöll sig så att antikens kvinnor skulle bekräfta sin dygd vid en festlighet till ära för gudinnan Demeter genom att vila på kuddar flätade av just kyskhetsträdets grenar. Gudasagan förtäljer nämligen att Hera, **Zeus** hustru och ätenskapets beskyddarinna, hade fötts under en sådan buske. Busken har krydddoftande, flikiga och grå-

Kyskhetstre

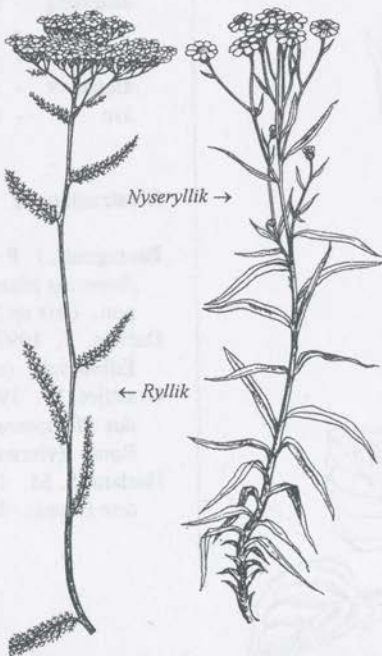
Hera - hodet fra kultstatue ved tempelet i Olympia. Ca. 590 f.Kr.

Zeus. Marmorhode fra 4. årh.. f.Kr.

daggiga blad och täta samlingar av små blåvita eller något rödtonade blommor. Ett uråldrigt exemplar lär ha vuxit vid ingången till Heras tempel på ön Samos.

Den tappreste av alla grekiska hjältar var Akilles. Till hans åminnelse finns compositläktet *Achillea* med bl.a. rölleka (ryllik), *Achillea millefolium*, och nysört (nyseryllik, *A.ptarmica*. Akilles' läkare och läromästare Chiron hade anvisat ett flertal växter med vilka man kunde

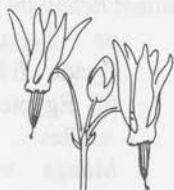

behandla sår, så att infektioner inte tillstötte. En av de mest använda örterna var **ålandsrot**, *Inula helenium*. Artnamnet *helenium* är härlett

ur Helena som flydde från Troja till Egypten, sedan Akilles stupat. Många växter, i vars mönsterteckning man tyckte seg läsa begynnelsebokstäverna till grekiska hjältenamn, hade medicinsk användning mot sjukdomar, som respektive hjälte drabbats av. Linné, som kände väl till de grekiska

gudaberättelserna, använde vid många tillfällen de grekiska namnen på gudar, halvgudar och heroer vid namnsättningen av släkten och arter. Några få exemplar är *Helenium*, *Scilla*, *Endymion*, *Syringa*, *Adonis*, *Chironia*, *Centaurea*, m.fl.

Till sist kan det vara intressant att veta att nejliksläktnamnet, *Dianthus*, egentligen betyder Guds blomma: Dios anthos. Om det finns en 'eroicanthos, hjälteblomma, vet jag inte. Den vackra trädgårdsväxten «tolvgudablomma», *Dodecatheon*, (dodeca = tolv, theon = gud) är hämtad från Amerika, men namnet är grekiskt. Vår kultur är i hög grad baserad på antiken, vilket man beklagligtvis inte blir delaktig av i nutida utbildning. Vi bör lära oss för livet, inte för skolan, som det heter i ett känt citat: «*Non scolae sed vitae discimus*».

*Dodecatheon
dentatum*

Litteratur

- Baumann, Hellmut. 1996. *Greek wild flowers and plant lore in ancient Greece*. (reprint).
 Bergstedt, Hugo. 1963. *Grekernas och romarnas mytologi*. Stockholm.
 Corneliussen, Jens. 1997. *Växternas namn*. Stockholm.
 Odhner, Einar. 1963. *Växternas namn*. Stockholm.
 Pinsent, John. 1969. *Grekiska myter och sagor*. Stockholm.
 Polunin, O och Huxley, A. 1976. *Medelhavsflora*. Trelleborg.

Ordlisten

- festyra - festrus
 föga - lite
 glam - bulder
 maccia - maquis el. maki (område med krattvegetasjon)
 pinjekotte - pinjekongle (pinje = et sydlandsk bartre)
 sädesslag - kornsort
 trånsjuk - lengselssyk
 tvål - såpe
 ålandsrot - alantrot
 åsn - esel

Illustrasjonene

- Baumgardt, J. P. 1982. *How to identify flowering plant families*. Portland Oregon. (*Iris* sp.)
 Darwin, T. 1997. *The Scots herbal*. Edinburgh. (misteltein)
 Grandjot, W. 1965. *Reiseführer durch das Pflanzenreich der Mittelmeerländer*. Bonn. (vinranke)
 Haslam, S. M. 1977. *A flora of the Maltese islands*. Malta. (kyskhetstre)
 (forts. på side 31)

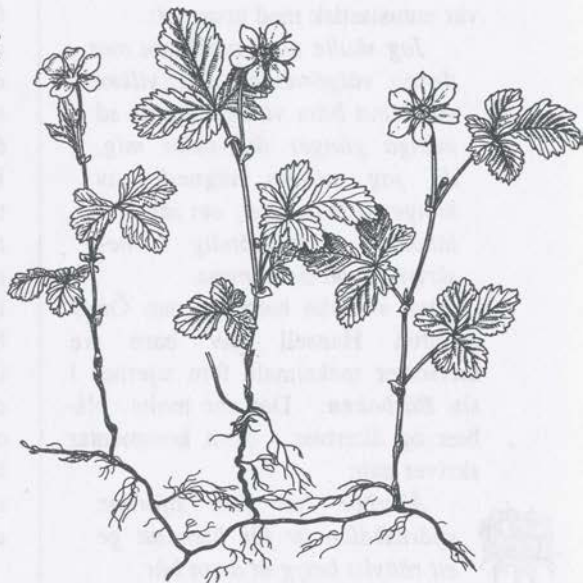
ÅKERBÆR, *Rubus arcticus*

Av Kirsti Syftestad

Om forekomsten av åkerbær, *Rubus arcticus*, i Telemark skriver Roger Halvorsen følgende:

Åkerbær ble registrert i Floraatlas for Telemark første gang i 1993. Forekomsten hadde da vært kjent av personer bl.a. knyttet til Fylkesmannens miljøvernavdeling i noen år. Arten hører til rosefamilien, Rosaceae, og regnes som en østlig art hos oss. Den er relativt vanlig i deler av Sverige og Finland, mens den i Norge har sin hovedutbredelse i Troms og Finnmark. I Sør-Norge er arten kjent fra noen få forekomster i sentrale fjellstrøk, mens forekomstene på Østlandet er meget få. Kviteseidforekomsten er den særligst kjente i Norge. Nærmeste lokalitet ligger i Buskerud, helt på grensa mot Telemark ved Mårvatn. Forekomsten i Kviteseid er etter sørnorske forhold svært stor med sine rundt 30 - 40 kvadratmeter.

Det er ikke kjent hvordan åkerbær kan ha kommet til Kviteseid. Forklaringen kan være hva som helst. En overtroisk kan se det som et tegn, eller en romantisk sjel høre sus fra skjebnens vinger. Da jeg i 1995 giftet meg med Tor, og Syftestad i Kviteseid ble mitt hjem, var det en stor og gledelig over-

Åkerbær. Fra Nordhagens Norsk flora.

raskelse å finne åkerbær på vår mark som en hilsen fra en lykkelig barn-
dom ved enden av Bottenviken.

Åkerbær er en flerårig urt med forgrenet rotstokksystem og opprette, grenete 10 - 25 cm høye skudd. Bladene er trekantete og flikete med grønn farge som ofte forandres til brun eller rød. Blomsten består av 5 - 9 rosa fribladete kronblader. Blomstringen skjer i juni - august. Frukt eller bær er en samling steinfrukter. Åkerbær er moltenes aristokratiske slektning. Hvis et blomstrende åkerbær er en henrivende liten skjønnhet, er det

det rubinrøde bærets aromatiske smak og duft som skaper og har skapt mange lovprisende ord. Linné var entusiastisk med utsagnet:

Jag skulle vara otakksam mot denna välgörande växt, vilken med sina bärs vinlika nektar så många gånger åter-eldat mig, då jag nästan dignade av hunger och trötthet, om jag icke lämnade fullständig beskrivning på densamma.

Den svenske bæreksperten Örjan Armfelt Hansell gav bare tre bærsorter maksimale fem stjerner i sin *Bärboken*. Det var molte, blåbær og åkerbær. Som kommentar skriver han:

Åkerbär har fem stjärnor, stjärnskalen är för liten att ge ett rättvist betyg åt detta bär.

Finske Elias Lönnroth, som samlet finske folkedikt og -sanger til *Kalevala*-eposet (1849), uttalte at åkerbær på grunn av sin smak og duft er et av de fineste av Europas skogsbær.

Navndelen *arcticus* (arktisk) gir et klart signal om hvilken retning en må ta for å finne plantens opprinnelige hjemmesteder. Tidligere ble nevnt voksesteder her i Norge. I Finland forekommer åkerbær i hele landet, men de beste områdene er Mellom- og Nord-Finland. I Sverige vokser åkerbær helt sør til Värmland og Södermanland, og i Nord-Sverige har det fått status som landskapsblomst for Norrbottens län. Tenk å ha et lekkert bær som fylkesblomst! Åkerbær vokser på Nordkalottens

fuktige og myraktige områder langs bekker og grøfter, ved kanten av bjørkeskogholt og nyployde åkrer. Om grøftkantene har forsvunnet med det moderne jordbruket, finnes det enda gode vokseplasser ved lave, steinete og fuktige kysttrakter, som er så karakteristiske for Bottenviken. Det er ingen tvil om at åkerbær trives godt med de lyse sommernettene i nord. Kanskje nettopp midnattssolen inneholder hemmeligheten for plantens fruktbarhet og bærenes aroma. Den setter nemlig ingen frukt på de sørligste vokseområdene. Blomstringstiden er lang og skjer samtidig med at de tidligste bærene begynner å modnes. Beste avlingstid er fra juli til begynnelsen av august.

Åkerbær er svært ettertraktet. I husholdningen lages saft og syltetøy. Industrien bruker bær til likør. «Mesimarjalikööri» er vel kjent. I Kuopio by i Finland finnes en fabrikk som har laget den siden 1800-tallet. I dag finnes det ikke nok ville bær til å oppfylle industriens behov, derfor har det blitt gjort en stor innsats for å øke dyrkingen. Industrien har ikke mistet troen på likøren slik som min søster gjorde da hun laget den én gang - men aldri mer. Hun syntes holdbarheten ble altfor kort fordi den på grunn av nydelig smak gikk nedover halsen for fort. «Rett-i-munnen»-metoden er den beste måten å bruke åkerbær på. Bærene er veldig arbeidsomme å rense fordi disse små steinfruktene sitter fast på

fruktfeste og begerblader. Neglsaks må tas til hjelp for å behandle hvert bær «individuell». Det tar tid. Innen folkemedisinen er åkerbær brukt mot skjærbuk og feber. Blomster og blader kan brukes til te.

Her er i tillegg noen personlige barndomsminner knyttet til åkerbær, som vokste overalt, ettersom jeg kan huske. Hvis vi barna ble sendt på ærend til bestefars hus som lå 50 m unna, rakk vi ved grøftekanten å fylle munnen med godteri minst tre ganger. Et annet bilde: folk fra nabogården gikk for å melke kuene ved sommerfjøset som lå i nærheten av ei myr der det en gang ble brent stubber for rydding til ny åker. Plassen var et paradisi med mengder av åkerbær til å fylle i magen, og etterpå var det nymelket nektar å få av kua.

Det ser ut til at åkerbær trives godt og sprer seg her hos oss i Kviteseid. Vi kan skryte av blomstringen, men bær har vi ikke sett. Jeg har tatt med meg noen planter fra Tornio (Torneå) som jeg plantet i hagen. Det ble mange planter, og også bær. Men de hadde ikke Den Smaken! Til slutt passer det med et dikt om Norrbottens egen blomst av Eva Essen:

*Norbottens blomma, så lågväxt
men skön
riktigt i frukter besökarn ger lön.
Glad var visst kungen i blom-
mornas värld,
när upp till Norrland han ställde
sin färd,*

*finnande bären så fullmoget
röda,
vilka så givmilt blev tröst i hans
möda.*

*Kort är den sommar, som Norr-
land kan ge.*

*Hastigt vart blomster syns spira
och le.*

*Åkerbärsörten då blommar så
röd,*

*frukten se'n mognar i solskenets
glöd.*

*Späd på dem tuviga ängar den
dröjer,*

*även med dikenas vallar sig
nöjer.*

*Icke den prunkar med drottning-
lik glans,*

*icke den binder en ryktbarhets-
krans.*

*Blomman så röd som ett norrsken
dock är.*

*Skönhet har allt som Guds ska-
parhand bär.*

*Ryktbarhet är, att åt Gud giva
ära.*

*Blomman så anspråklös kan oss
det lära.*

Litteratur

- Armfelt Hansell, Örjan. *Bärboken*.
Halvorsen, Roger. Uttalelse i et brev
til Syftestad datert 22.3.1998.
Kurto, Arto. *Suomen luonnonkasvit*.
Ravtavaara, Toivo. *Mikin kasvimme
kelpaavat*.
Vegeius, Jan. *Sveriges landskaps-
blommor*.

VILLE VEKSTER TIL NYTTE OG NÆRING. NY NISJE I LANDBRUKET.

Av Einar Midtbøen og Ellen Marie Prag, Kviteseid.

At ville og forvilla vekster også er nyttige vekster, veit vel de fleste. Skog og mark bugner av næringsrike, velsmakende planter, som det bare er å forsyne seg av. At mange av disse vekstene også er villige vekster, er ingen ulempe. På den måten får man seg lett et godt og sunt måltid, som f.eks. neslestuing eller karvekålsuppe om våren.

Kanskje var det dette som fødte ideen om å gjøre et konvensjonelt drevet småbruk om til et økologisk godkjent bruk. Egg- og høyproduksjon ble til urteproduksjon, med nettopp ville og forvilla vekster som hovedgrunnlag - vel å merke i småskala. Vår hovedgeskjeft sommeren igjennom er dyrking, høsting og tørking av ulike urter, som vi formidler videre til en mottaksentral for tørka urter.

Når folk spør oss om hva vi dyrker, tror de vi driver ap med dem, når vi svarer bl.a. nesle. Vi får videre tilbud om å komme og høste, for de aller fleste ser på nettopp nesle som et forferdelig ugras de har i hagen sin. Vi får da sjansen til å markedsføre hvilke strenge kontrollrutiner som er knyttet til drift av økologisk godkjente bruk. Det er viktig at plantene vokser opp i et miljø uten kunstgjødsel og kjemiske gifter, fritt for tungmetaller eller annen alvorlig forurensning.

Urtica dioica, veksten vi kjenner som **brennesle** eller **stornesle** stiller store krav til jordsmonn. Vi kan være sikre på at jorda er i god stand, der nesla velger å etablere seg. Vårt råd til dem som sliter med nesle som ugras: Prøv å etablere den som et kultivat. Da kan det hende at planten ikke klarer seg; det var erfaringa vi gjorde, nettopp fordi vi ga den for lite næring. Noen nesleplanter «på geledd» har vi beholdt, men ellers høster vi den fra de områdene hos oss som planten sjøl ha valgt.

Nesle er, etter det vi har lest oss til, den mest solgte drogen her i landet. Da er det trasig å tenke på, at det meste av nesla som selges her, er innført fra Øst-Europa. Strenge kontrollrutiner ved innførsel til tross, vi ønsker å tro at produktet vi leverer har fått en mindre forensla «oppvekst» enn de urtene som er innført fra utlandet.

Hva gjør nesle til den mest kjøpte drogen? Det er vel de færreste som bruker frisk nesle til å piske gikt-

smertende ledd og lemmer med, slik de gjorde før i tida. Men planten er særdeles rik på næringsstoffer, vitaminer og jern. Dette gjør den attraktiv i seg sjøl. Om ikke de virk-somme stoffene er kjent, har mange en klokkertro på at drogen er effektiv ved jernmangel og revmatiske plager.

Før vi i det hele tatt begynte tanken på omlegging av drifta, hadde vi bygd opp en liten urtehage i blomsterbedet. Mange av urtene stammer fra venners hager, og vi har fått en fin samling av både kjente og ukjente nytteplanter etter hvert. Det er fortsatt en barnslig glede knyttet til det å få tak i en ny urt til bedet.

Vi fikk tidlig nyss om at det vokste rikelig med den norske oreganoen langs Seljordstranda, ikke så langt fra der vi bor. De to plantene vi henta der, er opphavet til den neste urten vi satsa på: **bergmynte**, *Origanum vulgare*. Den er vel mest kjent under navnet norsk oregano, men av fagfolk blir det understreka at det er viktig å bruke navnet bergmynte. (Kryd-deret oregano som du får kjøpt, er nemlig den greske varianten, *Origanum vulgare* ssp., som er sterkere på smak og lukt.) Vi registrerte at urten trivdes godt, hadde mye smak, og var villig til å spre seg hos oss. Slik fikk vi på få år laget en liten åker av bergmynte, og vi kunne levere noen tørkede kilo med denne krydder-veksten. For to år siden utvida vi bergmynteåkeren med planter sådd fra kjøpte frø. Det er likevel til-

fredsstillende å vite at avkom av de plantene vi fant ved sjøormens rike, fortsatt utgjør halvparten av bestan-den vår, og har like god kvalitet.

Bergmynte er uten tvil best kjent som krydder, særlig i pizza. Herba origani (droge med blad og blomst av bergmynte) var faktisk offisinell, dvs. brukt som legemiddel, her i landet fram til 1963. Drogen var sikkert ikke brukt som mid-del til å beskytte kvinner mot trolldom, slik gamle skrifter omtaler effekten av bergmynte, men kanskje heller til gurglevann mot hoste. Stoffet tymol, som planten inneholder, har i hvert fall antiseptisk effekt.

En tidligere husmannsplass, som er et yndet turmål for oss, er om sommeren så godt som fullstendig overgrodd av en av de få vilt-voksende slyngplantene her i landet, **humle**. Vi hadde tatt med oss en rotstokk av denne *Humulus lupulus* tidligere. Den trivdes godt rundt epletreet vårt, og ga oss i overflod av de konglelik-nende hunnblomster-standene hvert år.

Urtemottaket tar og-så gjerne imot «hum-lekongler» fikk vi vite, så da bar turen opp til husmannsplassen igjen. Et par meterlange rotstokker ga oss 25 riktproduserende planter, i hvert fall

før den «tragiske» sommeren 1998. Vi håper sist sommer er unntaket.

Humle brukes helst til å sette ekstra smak på ølet. Den skal ellers ha en søvndyssende, beroligende effekt. Kjertelhårene på stengelen inneholder flyktige oljer, blant annet humulen. Dette er et østrogenliknende stoff, som trenger inn i huden ved langvarig kontakt. Det er derfor anbefalt å bruke verneutstyr under innhøstingen. Det er en sterk, litt ubehagelig duft av disse konglene når det er rett høstetidspunkt. Så lenge høsting av urter alltid skal skje i tørt vær, er det bare trivelig å fortsette rensinga ute i det fri, før urtene plasseres i tørka. Slik unngår en å føle ubehag av lukta, for sjøl den deiligste peppermynteduft kan bli for intens, når det ikke er lufting.

Det finnes mange urtebøker som kan fortelle om nyttevekstenes foretreffelighet, både slik de ble brukt i gamle dager, og slik de fortsatt brukes i dag. Det er både artig og informativ lesning. En bør likevel være særdeles forsiktig med

eksperimentering med friske planter som medisiner. Plantens medisinske effekt er samtidig også dens giftige effekt. I friske planter er det ingen kontroll på mengden av virksomme stoffer, og forsøk kan derfor få tragiske konsekvenser.

Vi har ikke hatt som mål å temme ville vekster, men snarere å utnytte de ressursene som naturen gir oss, i et miljø som er så reint som mulig. Det er ikke til å bli rik av, men vi får da noe igjen for å opprettholde et kulturlandskap. Det er det viktigste for oss. Det er klart at humleranker og rader av bergmynte, peppermynte, russisk estragon og nesle ikke er det typiske, opprinnelige kulturlandskapet hos oss. Men vi veit at alternativet er at åkrene gror til av lauvskog og kratt. At bjørk, or, hyll og andre tilsvarende arter også kan dyrkes, høstes og samles til forskjellige bruk, se det er en annen historie.....

Litteratur

- Dragland og Galambosi. 1996. *Medisinsplanter*. Forskningsparken i Ås.
 Garland. 1979. *Helseplanter, urter og krydder*. Hjemmets bokforlag.
 McVicar. 1994. *Urter for kropp og sjel*. Hilt og Hansteen.
Våre medisinske planter. Trollskap, tradisjon og legekunst. 1984. Det beste.

Illustrasjonene

- Fries, S., red. 1996. *Carl Linnæi Västgöta resa*. Falun. (nesle)
 Høiland, K. 1983. *Kinabark og kjerringrokk*. Oslo. (bergmynte)
 Strasburger, E. 1962. *Lehrbuch der Botanik*. (humle)

NYFUNN:

NYE PLANTEFUNN I TELEMARKE 1998.

Av Roger Halvorsen

I 1998 ble det gjort en rekke nye plantefunn i Telemark. De fleste av disse er arter som inngår i *Flora-atlas for Telemark*, men noen få er også av arter som er direkte oppsiktsvekkende.

Først vil jeg imidlertid komme med en rettelse til årsrapporten. Fra turen til Valberg i Kragerø ble det rapportert et funn av **lungeurt**, *Pulmonaria officinalis*. Dette må bero på en feil, og trolig dreier det seg enten om eksemplarer fra en av hagene som vi gikk forbi, eller så ble det nevnt feil navn for enten **ormehode**, *Echium vulgare*, eller **oksetunge**, *Anchusa officinalis*.

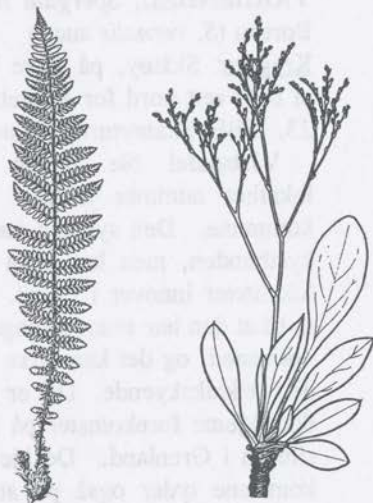
Fra Sandøya er det tidligere rapportert funn av **smalfrøstjerne**, *Thalictrum simplex*. Det ble på turen til Sandøya sist i mai funnet en liten bestand av **kystfrøstjerne**, *Thalictrum minus*, og turleder mener at meldingen om smalfrøstjerne kan være en feilbestemmelse av kystfrøstjerne. Se under!

JUNKERBREGNE, *Polystichum braunii* (Spenner) Fée.

Tokke: Dalen, ved veien til Brattestad, flere steder. ML 43 99. TBF.

Junkerbregne ble funnet med relativt gode forekomster flere steder utover langs veien mot Brattestad på sørsida av Dalen. Arten er registrert fra området

tidligere, og den er sikkert ganske vanlig i nedre del av lia fra Skafså. De nærmeste kjente områdene ligger i Kviteseid hvor den er funnet et par steder.

Junkerbregne

Strandrisp

STRANDRISP, *Limonium humile* Miller (*Statice bahusiensis* Fries).

Kragerø: Skåtøy, bukt østnordøst for Korset, på strandeng. NL 302 234. Roger Halvorsen på TBFs tur til Skåtøy, høsten 1998.

Strandrisp har en rekke forekomster i Kragerøskjærgården, og trolig har arten et av sine tyngdepunkter i dette området. Ikke langt fra en liten «fotballbane» på veien mellom Øygarden og Korset går det en vei ut mot øst hvor det ned mot ei bukt ligger noen bolighus med fin utsikt mot Jomfruland. Her

ligger et område med strandenger hvor det vokser spredte bestander av strandrisp. Ved høyvann er strandengene oversvømte, og noen av eksemplarene av strandrisp ser ut til å stå i vann også ved normal vannstand, helt i kanten av bestandene av saltsiv, *Juncus gerardii*.

VÅRBENDEL, *Spergula morisonii* Boreau (*S. vernalis* auct.)

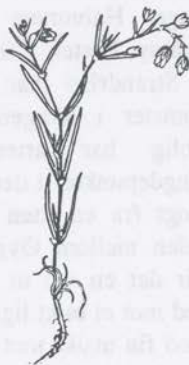
Kragerø: Skåtøy, på tørre berg ved ei bukt rett nord for Korset. NL 29 23. TBF, Skåtøyturen august 1998.

Vårbendel ble funnet på sin lokalitet nummer tretti i Kragerø kommune. Den synes å være sterkt kystbunden, men har også noen få lokaliteter innover i fylket. Det ser ut til at den har svært strenge krav til voksested, og det kan virke som om den er kalkskyende. Det er i alle fall ikke kjente forekomster på kambrosiluren i Grenland. De kjente forekomstene tyder også på at den er meget konkurransesvak ved at den velger svært tørkeutsatte lokaliteter.

Vårbendel

Saltbendel

SALTBENDEL, *Spergularia salina* J. & C. Presl. (*S. marina* (L.) Griseb.)

Kragerø: Skåtøy, en liten lokalitet i ei bukt rett nord for Korset. NL 29 23. TBF, Skåtøyturen august 1998.

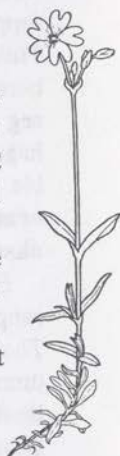
Saltbendel ble funnet inntil noen områder med oppmudret leire, i samme område som englodnegras og ekte malurt (se under). Saltbendel er nok også mer vanlig enn det framgår av floraatlasen, og sannsynligvis blir arten ofte oversett.

STORARVE,

Cerastium arvense L.

Skien: På skiferberg langs Falkumelva, omtrent midtveis mellom Hyni og Århus. NL 32 66. Roger Halvorsen og Kjell Thowsen.

Storarve er ei flott plante som ofte dukker opp i store bestander på veiskråninger og tørrbakker. Den er etter hvert blitt funnet mange steder rundt om i søndre del av Telemark.

Storarve

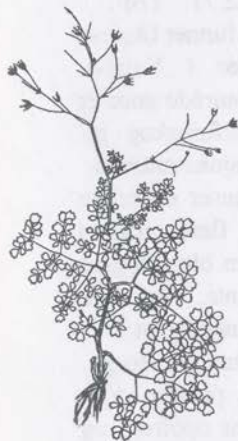
KYSTFRØSTJERNE,

Thalictrum minus L.

Porsgrunn: Sandøya, langs stien nordover mot Lille Danmark. NL 42 45. TBF.

Kystfrøstjerne ble funnet langs stien som går videre nordover fra der veien slutter ved Solvang. Her står en liten klon i kanten av enga. Arten er tidligere funnet i Porsgrunn en gang: på en veiskrent omtrent midtveis mellom Torsberg og Flakvarp innerst i Frierfjorden. Et

tidligere innmeldt funn av **smalfrøstjerne**, *T. simplex*, fra Sandøya kan, ifølge turlederen på begge turene være en feilbestemmelse av kystfrøstjerne.

Kystfrøstjerne

Bergfrue

BERGFRUE, *Saxifraga cotyledon* L.

Fyresdal: I lia ovenfor Gausvatnsetra, ca. 700 moh. ML 42 62. TBF.

Det ble, på Fyresdalturen i 1998 funnet noen rosetter av bergfrue øverst i lia, i ei «gryte» helt oppe under brattskrenten. Bergfrue har en hel rekke forekomster også i Fyresdal. Telemark ser i det hele tatt ut til å ha mange egnede voksesteder for den nydelige «bergveggsplanta».

HUMLEBLOMST-HYBRID,

Geum rivale x urbanum (*G. x intermedium* Ehrh.)

Skien: På skiferberg langs Falkumelva, midtveis mellom Hyni og Århus. NL 32 66. Roger Halvorsen og Kjell Thowsen.

Langs østsida av Falkumelva, mellom elva og veien fra Skien til Fossum, går det geologiske skillet mellom grunnfjellsbergartene i vest og kambrosiluren i øst. Kambrosiluren ender i en brattkant ned mot elva. Oppe på brattkanten ligger rester av gamle enger som er mer eller mindre gjengrodde. Disse huser en til dels meget rik flora. I en av disse engene ble det funnet en liten forekomst av hybridene mellom enghumbleblomst og kratthumbleblomst. Denne hybridene finnes hist og her der foreldreartene «møtes», og den regnes verken som vanlig eller uvanlig. Likevel er det angitt få funn i fylket vårt. Se etter en humleblomst med nikkende gule blomster, nærmest som en enghumbleblomst med gule kronblad. Den er som et av de gamle navna sier, intermediær, dvs. noe midt i mellom foreldreartene.

NAKKEBÆR, *Fragaria viridis* Duchesne (*F. collina* Ehrh.)

Skien: På skiferberg langs Falkumelva, litt sør for Hyni. NL 32 66. Roger Halvorsen og Kjell Thowsen.

Dyring oppgir at arten er temmelig sjelden i Grenlandsregionen, og den er ennå ikke

kommet med i *Floraatlas for Telemark* rett og slett fordi ingen av de gamle lokalitetene fra tiden før *Flora grenmarensis* (1911) er kjent. Hos Dyring er den oppgitt fra Kalstad i Kragerø, Bamble mellom Tangvald og Rognstranda, Seteret i Brevik (hvor den etter all sannsynlighet er bygget ned), Dalen (ved Norcem), Ørstvedt og Herøya.

Nakkebær ble funnet seinvåren 1998 av Roger Halvorsen og Kjell Thowsen under en tur på kalkskrentene langs Falkumelva. Det ble lett etter den gamle forekomsten av **matte Starr**, *Carex pediformis*, som er angitt herfra av Dyring. Arten vokste i fine bestander på og i skiferskrentene litt sør for Hyni i Skien. Her vokste også **markjordbær**, *Fragaria vesca*, men hybridene ble ikke sett eller lett etter. Lokaliteten var ganske rik med kalkkrevende arter, og den burde undersøkes nærmere for å se etter

hybriden. Det ville også være naturlig å se etter nakkebær på de gamle lokalitetene i Grenland. Dessuten vil det være mange muligheter til å finne arten på nye passende lokaliteter.

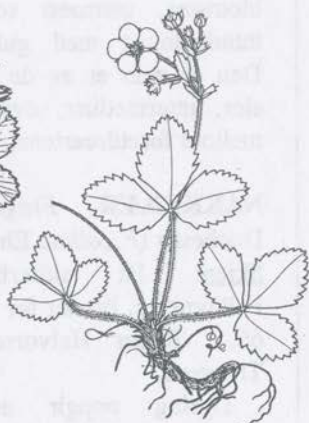
MOSKUSJORDBÆR, *Fragaria muricata* Miller (*F. moschata* auct.)

Skien: Skogsområde sør for Stuverød ved Norsjø. NL 22 71. TBF.

Moskusjordbær ble funnet like sør for Stuverud helt sør i Valebø. Funnet ble gjort i et område som er karakterisert som kalkfuruskog på grunnlag av vegetasjonssammensetningen. Området huser en rekke uvanlige arter, hvorav flere inngår i floraatlasen vårt. Arten ble tidligere dyrket som hageplante, og det regnes som svært sannsynlig at den ikke opptrer som spontan i Norge. Svært ofte er det bare planter av et kjønn til stede der den opptrer, og det er derfor sjeldent at man finner bær.

Nakkebær

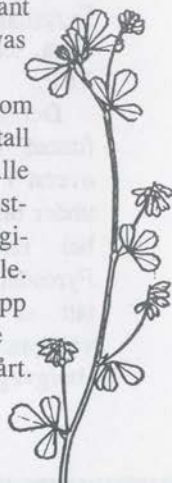
Moskusjordbær

MUSEKLØVER, *Trifolium dubium* Sibth.

Porsgrunn: Sandøya, åkerkant ved Sandøya gård på øyas østside, NL 42 45. TBF.

Musekløver er en art som bare er registret på et fåtall lokaliteter i Telemark. Alle tidligere funn er gjort i kystområdene, og de fleste registreringene er relativt gamle. Men fortsatt dukker arten opp på nye lokaliteter, og kanskje er den noe oversett i fylket vårt.

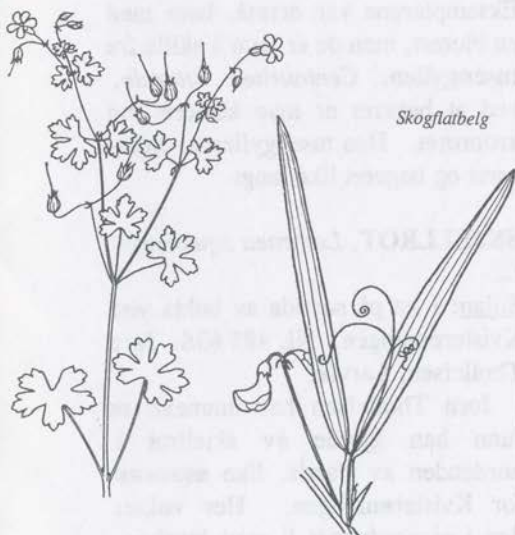
Musekløver

SKOGFLATBELG,*Lathyrus sylvestris* L.

Skien: Skogsområde sør for Stuverød ved Norsjø. NL 22 71. TBF.

Skogflatbelg ble funnet langs stien like sør for Stuverud helt sør i Valebø i et område som er karakterisert som kalkfuruskog. I dette området finnes det en rekke mer uvanlige arter som inngår i *Floraatlas*et for Telemark. Skogflatbelg finnes på mange lokaliteter spredt over større deler av Telemark. Foruten kystkommunene, synes det også som om arten har noen tyngdepunkter i et belte over kommunene Kviteseid, Seljord, Hjarstad og Notodden.

Blankstorkenebb

BLANKSTORKENEBB,*Geranium lucidum* L.

Skien: Skogsområde sør for Stuverød ved Norsjø. NL 22 71. TBF.

Blankstorkenebb ble funnet i noen skrenter like sør for Stuverud helt sør i Valebø. Funnet ble gjort i et område som er karakterisert som kalkfuruskog. Området huser en rekke uvanlige arter, hvorav flere inngår i floraatlasen vårt. Arten er sterkt kystbunden i Telemark. Alle kjente forekomster til nå ligger i kystkommunene, bortsett fra tre som ligger i Drangedal, Seljord og Siljan. Arten kjennes lett igjen ved at den er glatt, og ved at stengler og blad er sterkt rødaneløpne.

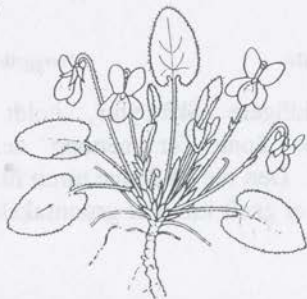
BAKKEFIOL, *Viola collina*

Besser.

Skien: Fjelldalen, i lia på oversida av gårdene. NL 34 70. TBF.

Det ble på TBFs forsommerturn funnet fine bestander av bakkefiol i lia like overfor de øvre gårdene i Fjelldalen. Bakkefiol er etterhvert blitt funnet på en rekke steder i Grenlandsområdet, fra Versvik i Porsgrunn i sør til like nord for Stulen i Skien. Den er funnet bare to steder i Porsgrunn, men er også angitt av Dyring (1911) fra området

Bakkefiol

Bakkefiol med frukter

ved sykehuset i Porsgrunn. Det er i floraatlasen vårt også oppgitt bakkefiol fra Kragerø, men begge angivelserne herfra er sannsynligvis

feil, i alle fall er Valberglokaliteten feilbestemt. I Skien er det nå registrert rundt 20 lokaliteter av arten.

STORMJØLKE, *Epilobium hirsutum* L.

Kragerø: Skåtøy, flere lokaliteter i buktene NØ for Korset. NL 29 23. TBF, Skåtøyturen aug.1998.

Stormjølke er tidligere funnet på Skåtøy, da også i dette området. Da det ikke var helt klart for undertegnede hvor den ble funnet på

Stormjølke

Dverggyllen

en tidligere Skåtøytur, holdt vi øynene åpne for nettopp denne arten. Den ble på denne turen funnet langs ei grøft inntil et grønnsaksland

i bukta rett nord for Korset, på det stedet den ble funnet første gangen. Så ble den funnet på minst to steder til i buktene videre østover, alltid i tilknytning til kulturmark. Arten er foruten på Skåtøy bare funnet tre steder i Telemark tidligere - to funn i Kragerø (Østre Rauene og Portørlandet) og et i Porsgrunn kommune (ved Gunneklevfjorden).

DVERGGYLLEN, *Centaurium pulchellum* (Swartz) Druce (*Erythraea pulchella* (Swartz) Fries).

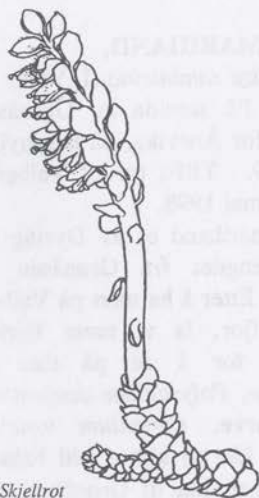
Kragerø: Skåtøy, bukt østnordøst for Korset, på strandeng. NL 302 234. Roger Halvorsen på TBFs tur til Skåtøy høsten 1998.

Dverggyllen fantes på et meget lite område i den samme strandenga som er beskrevet under strandrisp. Eksemplarene var ørsmå, bare med en blomst, men de er lette å skille fra tusengyllen, *Centaurium littorale*, ved at begeret er mye kortere enn kronrøret. Hos tusengyllen er kronrøret og begeret like langt.

SKJELLROT, *Lathraea squamaria* L.

Siljan: I lia på sørsida av bukta ved Kvislerønningen. NL 485 638. Jørn Thollesen, Larvik.

Jørn Thollesen har innmeldt et funn han gjorde av skjellrot i nordenden av Farris, like østsørøst for Kvislerønningen. Her vokser den i ei nordvendt li med løvskog. Dette er første funnet av arten i Siljan, og det er også kjent innergrense for skjellrot i Telemark.

Skjellrot

Hvit gåseblom

HVIT GÅSEBLOM,

Anthemis arvensis L.

Skien: Fjellaldalen, på engene og knausene rundt gårdene. NL 34 70. TBF.

Hvit gåseblom ble funnet flere steder på tørrenger og knauser rundt i området ved Fjellaldalen-gårdene. Det så ut som om den hadde et godt år i 1998. Arten har få registreringer fra Telemark, men dette skyldes trolig at den er oversett. Voksestedene på tørrbakker og gamle åkre er ikke av den typen som oftest blir besøkt av botanikere.

EKTE MALURT,

Artemisia absinthium L.

Kragerø: Skåtøy, en lokalitet i ei bukt rett nord for Korset. NL 29 23. TBF. Skåtøyturen aug. 1998.

Ekte malurt ble funnet i den store bukta NØ for Korset, ca. hundre meter fra funnstedet for englodnegras (se under). Med

Ekte malurt

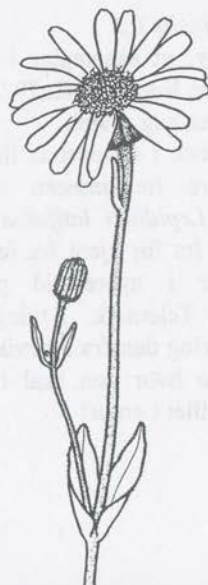
unntak av tre funn i Seljord og et i Kviteseid er ekte malurt bare samlet på kysten av Telemark. De registrerte forekomstene er ikke mange, men arten, som trolig er kulturspredd, er sannsynligvis oversett mange steder. Den er lett å kjenne igjen med de lysegrønne og gråfilla bladene og de små, fint gule blomsterkorgene.

SOLBLOM, *Arnica montana* L.

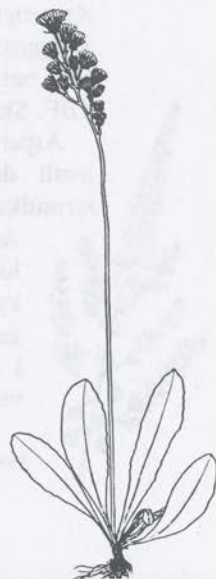
Porsgrunn: Bjørkedalen, midtveis mellom Lunde og Øveråsen, langs traktorveien. NL 415 566. Ellen Knutsen og Charlotte Bakke.

Solblom er funnet to ganger før i Bjørkedalen, men dette er en ny lokalitet som ligger på vestsida av Lundevannns sørende, inntil og i en traktorvei opp fra Lunde til Øveråsen. Det ble funnet rundt syv eksemplarer, hvorav tre var i blomst. To av disse var overkjørt av moped eller sykkel!

Solblom

Enghaukeskjegg

ENGHAUKESKJEGG,*Crepis praemorsa* (L.) Tausch.

Skien: Fjellaldalen og Kleven (Kleiva) nord for Børsesjø. NL 34 70 og NL 35 69. TBF.

I *Listera* 1998, nr. 2, skrev Jan Erik Eriksen om funn av enghaukeskjegg fra en ny lokalitet ved Lysa som ligger et par kilometer i luftlinje NØ for Børsesjø. Denne arten var tidligere funnet ved Fjellaldalen (H. Johnsen, 1909) og ved Kleven (S.O.F. Omang, 1913). Det har vært antatt at den var utgått her. Imidlertid ble den funnet igjen både ved Fjellaldalen og ved Kleven. Ved Fjellaldalen ble det funnet flere titalls rosetter, hvorav mange i blomst, mens det ved Kleven bare ble konstatert 10 - 15 eksemplarer. Arten skal også være registrert i Seljord av Wille i 1902. Denne lokaliteten er ikke funnet og er muligens litt tvilsom.

(Se for øvrig egen artikkel om enghaukeskjegg i dette nummeret.)

ASPARGES,*Asparagus officinalis* L.

Kragerø: Skåtøy, et eksemplar i ei bukt rett nord for Korset. NL 29 23. TBF. Skåtøyturen aug. 1998.

Asparges vokste i strandsona like inntil den store forekomsten av **strandkarse**, *Lepidium latifolium*.

Arten er fra før kjent fra fem lokaliteter i nyere tid på kysten av Telemark. I tillegg angir Dyring den fra Ånevika i Kragerø hvor den skal ha vært forvillet i en ur!

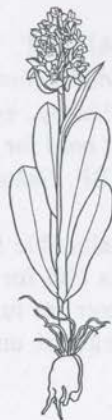

Asparges

SØSTERMARIHAND,*Dactylorhiza sambucina* (L.) Soo.

Kragerø: På sørsida av Grønåsen, rett nord for Ånevika, på berghyller. NL 26 19. TBFs tur til Valberg i Kragerø, mai 1998.

Søstermarihand er av Dyring angitt i mengder fra Grønåsen og Ånevika. Etter å ha vært på Valberg i mai i fjor, la vi turen bortom Grønåsen for å se på tuer av **falkbregne**, *Polystichum aculeatum*, og **raggarve**, *Cerastium brachypetalum*. Idet vi kjørte ned bakken mot bommen inn til Grønåsen, ble Roger Halvorsen og Trond Grøstad vår noen lysegule blomster på hyllene på andre sida av bekkedalen ned mot Ånevika. Kikkerten kom fram, og vi kunne konstatere at det dreide seg om søstermarihand. Fra veien ble det observert rundt 500 eksemplarer på hyllene under Grønåsen over en strekning på noen hundre meter. Noen av oss klatret opp lia og kunne slå fast at søstermarihand lever her i beste velgående sammen med bl.a. **vårmarrihand**, *Orchis mascula*, og **buskvikke**, *Hippocrepis emerus*. (Se for øvrig *Blyttia* 1998, nr. 4.)

Søster-
marihandGrovt
nattfiol

GROV NATTFIOL, *Platanthera chlorantha* (Custer) Reichenb.

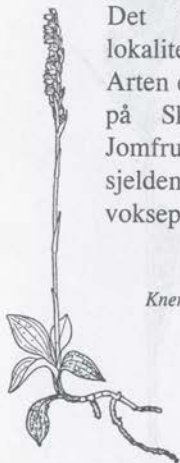
Skien: Skogsområde sør for Stuverød ved Norsjø. NL 22 71. TBF.

Grov nattfiol ble funnet i et skogsområde sør for Stuverud helt sør i Valebø. Her finnes et område som er karakterisert som kalkfuruskog. Det huser en rekke uvanlige arter, hvorav flere inngår i floraatlasets vårt. Grov nattfiol regnes ikke til de vanlige orkidéene i Telemark, selv om den ikke kan sies å være direkte sjelden. Bestandene av nattfiol (begge artene) ser ut til å være på tilbakegang først og fremst pga. plukking, men trolig også pga. endrede bruksforhold.

KNEROT, *Goodyera repens* R. Br.

Kragerø: Skåtøy, i skogen like ved Bråtøy, NV for Korset. NL 29 23. TBFs Kragerøtur, aug. 1998.

Det ble funnet et avblomstret eksemplar av knerot ved stien som går inn forbi Bråtøy gård. Det er registrert rundt 30 lokaliteter totalt i Telemark. Arten er funnet to ganger tidligere på Skåtøy og en gang på Jomfruland. Knerot opptrer sjeldent i stort antall på vokseplassen.

Knerot

ENGLODNEGRAS,

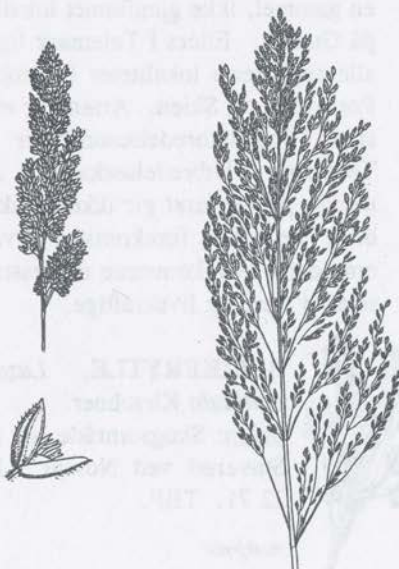
Holcus lanatus L.

Kragerø: Skåtøy, en lokalitet i ei bukt rett nord for Korset. NL 29 23. TBF. Skåtøyturen aug. 1998.

På Skåtøy ble dette graset funnet i den store bukta NØ for Korset. Innerst i bukta er det foretatt en del mudringsarbeider, og i kanten av de store mudderhaugene vokste englodnegras. Lokaliteten ligger i samme område hvor vi fant ekte malurt. Englodnegras er en art som trolig er mye oversett i Telemark. Den er funnet en del steder i Grenland og i Kragerøområdet, og så er den kjent fra et lite område i Lårdal. Arten er svakt kystbunden i Norge med gode forekomster på Vestlandet og spredte lokaliteter langs kysten fra Egersund til Oslofjorden.

Englodnegras

Kjempesotgras

Det finnes en rekke arter som har en stor luke i utbredelsen i Telemark, med en slags kyst-utbredelse og så noen få forekomster rundt Bandak og Dalen. Englodne-gras er en av disse. Arten er bare samlet en gang tidligere av TBF i Kragerø, men angivelser hos Dyring er ennå ikke tatt med i floraatlasen.

KJEMPESØTGRAS, *Glyceria maxima* (Hartman) Holmberg.

Kragerø: Valberg, i den gamle isdammen. NL 23 27. TBF.

På årets øytur i Kragerø la noen av turdeltagerne veien innom Valberg for å se på den fylte formen av **krypmure**, *Potentilla reptans*. På veien tilbake ble det funnet en rik bestand av kjempesøtgras i dammen som ligger inntil veien.

I floraatlasen er kjempesøtgras registrert på tre lokaliteter i Kragerø: Kalstadtjern (utgått?), nær Barland og ved Kjølbrønn. Dessuten er det en gammel, ikke gjenfunnet lokalitet på Gumøy. Ellers i Telemark ligger alle registrerte lokaliteter i Bamble, Porsgrunn og Skien. Arten har et av sine hovedutbredelsesområder i Telemark. Utbredelseskartet i *Det norske floraatlasen* gir ikke et riktig bilde av antall forekomster i våre områder. Forekomstene er dessuten relativt store og livskraftige.

BLEIKFRYTLE, *Luzula pallidula* Kirschner.

Skien: Skogsområde sør for Stuverød ved Norsjø. NL 22 71. TBF.

Bleikfrytle

Bleikfrytle ble funnet like sør for Stuverud helt sør i Valebø. Funnet ble gjort langs stien gjennom et område som er karakterisert som kalkfuruskog. Området huser en rekke uvanlige arter, hvorav flere inngår i floraatlasen vårt. Bleikfrytle er funnet en rekke steder i Telemark, gjerne knyttet til liknende lokaliteter som i Valebø.

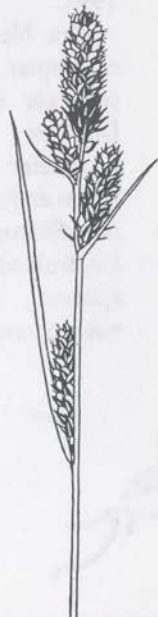
KNORTESTARR, *Carex otrubae* Podpera.

Kragerø: Skåtøy, flere eksemplarer i ei bukt rett nord for Korset. NL 29 23. TBF. Skåtøyturen aug. 1998.

Det ble funnet flere tuer av knortestarr i området rundt den gamle lokaliteten av strandkarse. Knortestarr er en stor og staselig starrart som er lett å legge merke til, og den er funnet på en rekke lokaliteter langs Telemarkskysten, særlig i Kragerø kommune.

Hartmannsstarr

Knortestarr

HARTMANSSTARR,*Carex hartmanii* Cajander.

Tokke: Tokkeelvas utløp i Bandak, noe vest for Brattestad. ML 43 89. TBF.

Det ble funnet en starr ved Tokkelva vestafor Brattestad som foreløpig er bestemt til hartmansstarr. Denne arten tilhører et litt vrient kompleks, men kjennes lettest på formen av akset. Arten er tidligere funnet i Dalen, nede ved Bandak noe under en kilometer i luftlinje fra det nye voksestedet, og dessuten finnes en fin bestand ved Åmlivatn litt lenger sør i Tokke. Hartmansstarr er en art som er rødlista i Norge, og antall kjente forekomster i landet er få. I Telemark er den funnet på rundt 7-8 lokaliteter, men én av disse er ikke funnet igjen, og minst én er ødelagt.

Fuglestarr
med fruktigjemme

FUGLESTARR,*Carex ornithopoda* Willd.

Fyresdal: I lia ovenfor Gausvatn-setra, ca. 700 moh. ML 42 62. TBF.

Fuglestarr ble funnet i lia ovenfor Gausvatnseter, helt oppe under skrenten, på ca. 700 m. Arten er ikke registrert før i Fyresdal, og nærmeste kjente forekomster i floraatlasen finnes i Lårdal ved Bandak hvor den ble funnet ved prestegården i 1838 (ikke sett siden) og ved Triset i 1991.

GUDARS OCH HEROERS VÄXTER....

Illustrasjonene (forts. fra side 14)

- Hjortsø, L. 1992. *Græske guder og helte*. København. Herfra har vi hentet alle gudebildene, med unntak av Atene.
- Høeg, O. A. 1976. *Planter og tradisjon*. Oslo. (ryllik og nyseryllik)
- Høiland, K. 1983. *Kinabark og kjerringrokk*. Oslo. (opiumsvalmue)
- Nordhagen, R. 1948. *Norsk flora*. Oslo. (hvete)
- Schindlmayr, A. 1957. *Useful plants*. London. (hvetearter)
- Swenson, A. 1995. *Plants of the Bible*. New York. (granateple)
- Vandvik, E. 1956. *Blant gudar på Olymp*. Oslo. (Atene)
- Vedel, H. 1977. *Trær og busker ved Middelhavet*. Oslo. (oliventre)
- Whitney, S. R. 1983. *A field guide to the West Coast mountains*. Vancouver. (*Dodecatheon dentatum*)

Tegning av A. Rorer fra: Thoreau, H.D. 1993. The dispersion of seeds. Washington DC.

ENGAUKESKJEGG, *Crepis praemorsa* (L.) Tausch,

FUNNET PÅ FLERE AV SINE GAMLE LOKALITETER I SKIEN.

Av Roger Halvorsen

Innledning

I *Listera* 1998, hefte 2, skriver Jan Erik Eriksen om **enghaukeskjegg**, *Crepis praemorsa*, og oppgir at den er en svært sjelden plante i Telemark. Han forteller videre om et nyfunn av arten ved gården Lysa i Fjellaldalen. Dette er tredje funnet som er gjort av arten i dette området. De to øvrige kjente funna er fra Fjellaldalen (Hartvig Johnsen, 1909) og Kleven (S.O.F. Omang, 1913).

Etter at arbeidet med *Floraatlas for Telemark* ble startet opp for en del år siden, ble vi oppmerksomme på den gamle angivelsen av enghaukeskjegg hos Dyring (1911) fra Fjellaldalen, og det ble foretatt noen halvhjerta søk etter arten der. Men området er stort og angivelsen var gammel, slik at vi slo oss mer eller mindre til ro med at arten sannsynligvis var forsvunnet fra området, slik også Eriksen antydte i sin artikkel. Da gledesmeldingen om funnet ved Lysa kom, våknet et slumrende håp om å få se arten i området, selv om Eriksens bestand antallsmessig var liten.

Det ble derfor planlagt en ekskursion på sommerprogrammet 1998 til Fjellaldalen. På forhånd ble det foretatt en rekognoseringstur til området av turlederne, og det ble da funnet rosetter og eksemplarer i knopp av noe som svært gjerne kunne være nettopp enghauke-

skjegg. På turen noe seinere kunne man så konstatere at enghaukeskjegg fortsatt var å finne i Fjellaldalen. Turen ble lagt nedom Kleven hvor altså enghaukeskjegg har hatt sin tredje lokalitet. Her meldte to av turdeltagerne, Olaf Svendsen og Ole Elnan at de hadde observert et eksemplar av arten også i veikanten nedenfor Kleven. Da følget gikk forbi stedet, ble imidlertid ikke arten funnet igjen, og man slo seg til tåls med at det hadde foregått en forveksling med en sveveart, *Hieracium* sp., som sto i veiskråningen.

Nytt besøk i Fjellaldalen

Nå falt det seg slik at forfatteren, som ikke hadde vært med på foreningens ekskursion, fikk anledning til å besøke lokaliteten i Fjellaldalen noen dager seinere sammen med Kjell Thowsen. På denne turen ble det sett mye fint av det som var funnet der tidligere. Bl.a. ble det sett store bestander av **hvit gåseblom**, *Anthemis arvensis*, flere steder rundt gårdene, og mye **bakkefiol**, *Viola collina*, i liene ovenfor det som tydelig hadde vært en gammel frukthage. Ved Fjellaldalen står enghaukeskjegg ved stien i lia på NØ-sida av gårdene, og det ble observert mange titalls eksemplarer, mest rosetter.

Klevenlokaliteten

Etter besøket i Fjelldalen dro Kjell og jeg ned til Kleven og gjorde en stopp nedenfor gården, nærmest for å se om det var greit å komme igjen hit. Kjell viste meg det området hvor Olaf mente han hadde sett arten, og pussig nok sto den bare noen meter bortenfor. Det var høyst sannsynlig de samme eksemplarene som Olaf og Ole hadde sett på ekskursjonen. Vi foretok ingen grundig undersøkelse av området, men telte raskt opp 10 - 15 eksemplarer på noen få kvadratmeter av veiskråningen.

Da denne artikkelen ble påbegynt, kontaktet jeg Olaf for opplysninger om noen smådetaljer. Han kunne da fortelle at han har liggende et herbarieark som viser at han allerede i juli 1965 hadde funnet enghaukeskjegg i et område ikke langt fra Lyså. På hans stedsangivelse står det «Kastdalen, Gunnborgdalen». Denne lokaliteten ble navnsatt etter et gammelt kart. Etter kart i M711-serien ligger denne lokaliteten helt i hjørnet av Porsgrunnskartet, blad 1713 II. Koordinatene blir omtrent NL 359 678, og ser en på oppgitte koordinater for Lyså-funnet hos Eriksen, stemmer disse ganske godt overens.

Dermed er enghaukeskjegg nå funnet på minst tre lokaliteter i området rundt Fjelldalen, og det vil neppe forundre noen om en nå skulle kunne finne arten også på andre lokaliteter her. Voksestedstypen er gammel kulturmark, og

liknende lokaliteter finnes det mange av i dette området. Dessverre er deler av denne gamle kulturmarka i ferd med å gro igjen, og det haster med å finne ut hvor det vil være aktuelt å måtte drive skjøtsel for at enghaukeskjegg fortsatt skal være en del av Telemarks flora.

BALLASTBEDET PÅ MULE VARDE

Vi er nå inne i en ny sommer-sesong, og våre ballastplanter blomstrer forhåpentligvis på sitt fineste. Det er for tiden under planlegging å få satt opp nye, ensartete skilter som viser norske og latinske navn på hver enkelt plante i ballastbedet og i Telemarksbedet. Det er også ønskelig å få satt opp informative skilter for de respektive bed.

Artene som er plantet inn gror fint. Det gjør dessverre også ugraset, samt frøplanter som vokser opp der de ikke skal være. Derfor må det «opprydding» til 3 - 4 ganger hver sommer. Er det noen som har lyst til å være med å hjelpe til med dette arbeidet? De kan henvende seg til undertegnede.

Charlotte (tlf. 35 51 27 01)

INNHOOLD

	<u>side</u>
Fra redaksjonen	1
Harry Andersson, 1922 - 1999, av Roger Halvorsen	3
Takk, Harry, av Bjørn Erik Halvorsen	6
Gudars och heroers växter, av Harry Andersson	8
Åkerbær, <i>Rubus arcticus</i> , av Kirsti Syftestad	15
Ville vekster til nytte og næring, av Einar Midtbøen og Ellen Marie Prag	18
Nye plantefunn i Telemark 1998, av Roger Halvorsen	21
Enghaukeskjegg, <i>Crepis praemorsa</i> ..., av Roger Halvorsen	32
Ballastbedet, av Charlotte Bakke	33

